

Beköszönő

Kedves Olvasó!

Kulcsszó – A pokol.

Stílus, lendület és hagyomány. Ezek jellemzik legjobban a 2020-as „Pokol” tematikájú Tékát, amit szeretettel ajánlunk egy forró tea mellé.

A „Pokol”, mint kulcsszó reflektál évünk aktualitásaira és teológiailag is egy érdekes témát üt fel. Valamennyi cikk kapcsolódik a kulcsszóhoz a maga egyéni módján – aminek felfedezése adja meg az idej Téma sava-borsát.

A stílushoz a megújult rovatok és egyedi illusztrációk járulnak hozzá, a lendületet pedig a szerkesztőség hozta. Ami pedig a hagyományt illeti - az kézzelfogható.

Talán ez a szám, témája miatt segíthet lezárni ezt az idej, pokoli évet. Sokszínűsége okán lebonthatjuk a magunkban felépített képet a pokolról és kialakulhat egy új, melyre már az evangélium oldaláról tekinthetünk.

Jó felfedezést kívánunk!

Bárdos-Blatt Boglárka és Botló Livia – az aktuális szerkesztők.

Az ige körül

Borsos Máté áhítata

„... A pokolig fogsz alászállni!” Lukács 10,15

z a kiragadott igeverstöredék emlékeztet valamire. Egy prédikációra 1741-ből, melynek címe: Bűnösök egy haragvó Isten kezében. Elmondta Jonathan Edwards. Idézek belőle:

„Isten úgy tart benneteket a pokol torka felett, mint ahogyan ti tartanátok egy pókot vagy más undorító férget a tűz felett. Ő utál benneteket és borzasztóan dühös rátok, az Ő haragja felétek olyan, mint az emésztő tűz. Úgy tekint rátok, mint akik semmi másra nem vagytok érdemesek, minthogy tűzre vessen benneteket. Tízezerszer undorítóbbak vagytok az Isten szemében, mint a legutálatosabb mérges kígyó saját szemeitekben.”

Nem készülök karaktergyilkosságra Jonathan Edwardsszal szemben. Vítathatatlanul nagyhatalású prédikátor, filozófus, gondolkodó volt. A Nagy Ébredés vezéralakja Whitefielddel együtt. Ráadásul az idézett ige hirdetés nyomán is több százan tértek meg. A hallgatóság közül többen kapaszkodtak a prédikáció alatt, nehogy megnyíljon a föld és lezuhanjanak a pokolba.

Sőt, úgy tűnik rímél Jézus gondolatvilágára, hiszen kökeményen marasztalja el a meg nem térő városokat. A pokolig fogsz alászállni, mondja Kapernaumnak. Ha a pokolra gondolok, valószínűleg több a kérdésem, mint a válaszom. De Jézus szavaiban azt látom, hogy komolyan veszi a pokol, a kárhozat kérdését, őszintén szembesíti vele az embereket, de nem részletezi a borzalmakat. Elmond egy-egy dolgot róla, felvillantja azokat, mint szimbólumokat, éppúgy, mint Isten országával kapcsolatban teszi. De nem ijesztget. Nem

kijeszteni akarja az embereket a pokolból, hanem kiszerezni őket onnan.

Otthont készít a menekülőnek, örökkévalót. Mégsem a kimenekülés van a fókuszban, hanem a hazatalálás. Nem a honnan az igazán fontos, hanem a hová. Nem a sötétség, hanem a világosság. Szeme a pokolra pillant, de tekintete az Atyán időz. Nem foglalkozik vele a kelleténél többet. A pokol a sötét éjszaka, amely kiemeli az Atyai házból eredő meleg fényességet. Az ítélet még súlyosabbá teszi Isten szeretetét. Kihangsúlyozza azt, fókuszban tartja, nem akarja, hogy kontextus nélkülinek, súlytalanok tartssuk ezt a szeretetet.

Ha nagy a baj, bármi megteszi fedezékül. Egy sziklahasadék, egy elhagyatott ház, egy fogadó. De Jézus nem ezeket kínálja fel. Ő haza akar vezetni. Elsősorban nem menedéket kínál, hanem otthont. Az otthon persze menedékül is szolgál, de nem ez a fő, ami elmondható róla. A vad illusztrációk, rémképek hatásosak lehetnek. Talán működnek is. Odajeszthetnek bennünket Istenhez a patás ördögök, a vasvilág, a jajkiáltások, az örökké emésztő lángok. Maga Jézus is azt mondja, hogy sírás, fogcsikorgatás van ott, kivettetés, sötétség. Mégsem ezek voltak a legmegdöbbentőbb illusztrációk Jézustól a poklot illetően.

„...A pokolig fogsz alászállni!” – mondja Kapernaumnak. „Alászállt a poklokra...” – mondjuk mi az apostoli hitvallásban, de nem Kapernaumot értjük alatta, hanem azt, aki Kapernaumnak jövendölt. Így fordította kegyelemmé, örömhírré az ítéletet. Jézus nem dobálózott az ítélettel, hanem magára vette.

„Az ember léte és cselekedetei Isten szívéig hatolnak.” Mondja Karl Barth. Egyrészt úgy, hogy Isten nem marad közömbös az ember léte és cselekedetei iránt, másrészt valóságosan megtapasztalta Jézus az emberlétet. Megtapasztalta Kapernaum pokolra szállását is. Átélté az egész emberiség pokolra szállását.

A Gecsemáné-kertben már elkezdődik a legbeszédesebb, legsokatmondóbb történet, ami elének tárja a pokol lényegét. A pokoljárás csúcspontja - vagy ha úgy tetszik - mélye pedig a kereszten egy kiáltásban összepontosul: „*Én Istenem, Én Istenem, miért hagytál el engem?*” A történelem során felhalmozódott már néhány híres mondat. De ebben a kereszten elhangzó jajkiáltásban benne van minden tragédia, a legmélyebb magány, a legnagyobb sötétség, a lehangosabb sírás, a legmegrázóbb fogcsikorgatás.

A textusban Jézus törvénykezik. Látszólag. Igazi jajprédikátorrá válik. Azzal a nagyon lényeges különbséggel, hogy a borzalmakat, amiket másnak jövendől, önmagára vállalja. Minden jövendőt jajszó bekövetkezik, de a saját fejére hullnak azok vissza.

Aki a keresztre tekintett akkor, vagy akár ma megéri a kereszttel jelentőségét, egészen biztos, hogy tudja, mi a pokol. A legbeszédesebb illusztráció volt. Nem fortyogó üst, nem füllasztó füst, hanem elhagyatottság. A legmélyebb magány, a szenvedő arc, a felszakadó jajkiáltás. Ez mind Kapernaum része lett volna. Ez lett volna minden ember sorsa. Isten tökéletes törvényéből fakadó megkerülhetetlen következmény. Bűnből eredő büntetés. Összefoglalva: „...*A pokolig fogsz alászállni!*”

Jonathan Edwards szavai találóak, és megfelelnek a valóságnak. Főleg akkor, ha ezeket Krisztusra alkalmazzuk. Egytől-egyig megállják a helyüket. Valóban így látta Őt az Atya ott és akkor. Pokoli állapotban volt.

Most reflexből belőlem az következne, hogy elmondjam: mivel Jézust elhagyta az Atya, ezért minket nem hagy el sosem. És ez valóban így is van. De érezhetjük úgy időről-időre, mintha elhagyott volna. És akkor, a mi pokoljárásunkkor ez a teológiai következtetés nem sokat segít. Hiszen az elhagyatottság érzése valóságos. Mintha poklot járnánk, és pokoljárásunk csúcspontján, vagy ha úgy tetszik, mélyén feltesszük a kérdést: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?* Nem szenvedünk

olyan mértékben, mint Jézus, de időnként szenvedünk. Nem kell összehasonlítanunk szenvedésünket az övével. A miénk is valóságos, és ő megérti, hiszen tapasztalta. Létünk a szívéig hatolt, és ő felszabadít bennünket a kiáltásra. S ha szenvedésünkben kiáltunk, nem vagyunk egyedül. Ott visszhangzik valahol az ő kiáltása is. Kitaposott ösvényre találunk a szenvedésben. Mintha együtt sóhajtánánk fel fájdalomunkban, ezáltal bizonyos értelemben megszűnik a magány.

Olyan Ő, mint az a titokzatos valaki Dániel könyvében. A hétszeresre fűtött tüzes kemencébe három júdai férfit vetettek, mert nem voltak hajlandók hódolni az aranyszobor előtt. Akkor azonban az a bizonyos, titokzatos valaki, aki olyannak látszott, mint valami isten, melléjük lépett. Nem esett bajuk, de az a valaki nem is oltotta el a tüzet. Nem is rúgta ki az ajtót. Csak járkált, lépdelt a lángokban.

Nem mellénk lép és kiment, hanem mellénk lép és kiált. Melléd áll pokoljárásodban a jelenben úgy, hogy a végső tüztől, a végső kárhozattól megszabadít. Erre biztosíték az ő feltámadása, felemeltetése.

Alászállás nélkül nincsen feltámadás.

Alászállt a poklokra, hogy neveket írjon fel a mennyben. A tiédet, az enyémet. És ki tudja? Talán Kapernaumét is.

Krisztus pokolraszállásának értelmezése a patrisztikától a reformáció koráig

Péntek Dániel Gábor írása

Bevezetés

r i s z t u s pokolraszállásáról egyértelműen ugyan csak az Apostoli Hitvallás tanít, azonban a Szentírásból sem hiányoznak a gondolat alapjai. A tanítás szentírási háttérét képezik egyrészt azok a szentírási szakaszok, amelyek az igaz szenvedéséről beszélnek (Ézs 53, Zsolt 88), és azok a szakaszok, amelyek az igaz ember abban való reménységét fejezik ki, hogy Isten megszabadítja őt a Seolból, a Hádészből, vagy éppen e szabadítás tényéért adnak hálát (Zsolt 16,9-11, Zsolt 49,15, Zsolt 73,23-26, Jón 2,3-10). E szakaszokat az Újszövetség krisztologikusan értelmezte (pl. Ap-Csel 2,24).

A tanítás háttérül szolgáló szentírási helyek második csoportjába azok szakaszok tartoznak, amelyek arról beszélnek, hogy Krisztus (vagy Isten) földöntúli nyomorúságból szabadítanak meg. Ezen szakaszok közül a legismertebb az 1Pt 3,18-21, de emellett ide tartozik a Zsolt 107,6 és a Zak 9,11 is, bár azt a hagyományt, miszerint ezek a szakaszok Krisztus pokolraszállására vonatkoznának mások mellett már Ágoston és Kálvin is elvetette.

Végül a tanítás háttérül szolgáló szakaszok harmadik csoportját a Jézus Krisztus szenvedéséről szóló evangéliumi beszámolók képezik: Mt 26-27, Mk 14-15, Lk 22-23, Jn 12,1-8.24-28. 13. 18-19.

1 A szerző a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskolája Ószövetségi alprogramjának hallgatója, témavezetője Dr. Zsengellér József. Jelen írás annak a féléves munkának a gyümölcse, amelyet a szerző a nevezett egyetem PhD képzésének keretében Dr. Békési Sándor vezetésével és iránymutatásával végezhetett 2019 tavaszán.

A teológiatörténet során több értelmezés született azzal kapcsolatban, hogy mi volt Krisztus pokolraszállásának jelentősége, a következőkben ezek közül szeretném áttekinteni – a teljesség igénye nélkül – a legjelentősebbeket Órigenésztől Kálvinig.

1. Diadalmas pokolra szállás – Órigenésztől Aquinói Tamásig

Órigenész (184-253) *Kelszosz ellen* (*Contra Celsum*) című polemikus iratában (2.43)² foglalkozik Krisztus pokolraszállásának kérdésével. E szöveg szerint a *Hádész* a halottak test nélküli lelkeinek a lakhelye, éppen ezért Órigenész Krisztus lelki pokolraszállásáról beszél. A pokolraszállást Krisztus diadalmas tetteként tekinti, Krisztus szerinte azért szállt alá pokolra, hogy az ottani lelkeket meggyőzze, így folytatva a *Hádész*ban is a földön megkezdett evangéliumhirdető, szabadító tevékenységét. Órigenész ugyan nem konkretizálja, hogy kiknek hirdet evangéliumot Krisztus a *Hádész*ban, azonban a kontextusból úgy tűnik, hogy nem az igazaknak (atyáknak), hanem olyan testetlen lelkeknek, akiket valamiképpen meg kell győzni az igazságról.³

Nagy Baszileosz (330-379) a 48. zsoltár 15-16. versei (a LXX szerint, a maszoréta szöveg szerinti 49. zsoltár) alapján fejti ki egy homíliájában⁴ Krisztus pokolraszállására vonatkozó nézeteit. Baszileosz Órigenészhez hasonlóan a *Hádész*t a halotti lelkek lakhelyének tartja, a pokolraszállást pedig Krisztus diadalmas tetteként tekinti. Ennek a diadalmas tetteknek a tartalma pedig az, hogy Krisztus kivezeti azok lelkét

2 Origenes: *Contra Celsum*, in J.-P. Migne: *Patrologia Graeca* 11., Párizs, 1857, 651-1632. Magyar fordítás: Órigenész: *Kelszosz ellen*, ford. Somos Róbert, Budapest, Kairosz, 2008.

3 Origenes: *Contra Celsum*, 864-865. Órigenész: *Kelszosz ellen*, 141-142.

4 Basilius: *Homilia in psalmum XLVIII*, in J.-P. Migne, *Patrologia Graeca* 29., Párizs, 1857, 431-460.

a Hádészből, akik a halál uralma alatt vannak.⁵ Ez a szabadítás mindenképpen vonatkozik a szentekre, akik közé a 49. zsoltár imádkozója is tartozik,⁶ azt azonban nem tudjuk, hogy rajtuk kívül másra is kiterjed-e.

Nüsszai Gergely (335-394) egy húsvéti homíliájában⁷ és a *De anima et resurrectione* című művében⁸ kiemelten foglalkozik Krisztus pokolraszállásának kérdésével. Gergely szerint a Hádész a föld alatt helyezkedik el, lakói pedig különböző démonok.⁹ A Hádész kifejezésen Gergely szerint a görög filozófia és a Szentírás sem egy konkrét helyet ért, hanem a testet elhagyó lelkek távozását a láthatatlanságba (*aides*) és az ismeretlenbe (*aphanes*).¹⁰ Gergely Krisztus lelkének pokolraszállásáról beszél. Krisztus alvilágjárása szerinte is győzedelmes cselekmény, azonban nem szotériológiai szempontból (mint Baszileosz és Órigenész számára), hanem azért, hogy magát az Isten ellen lázadó gonoszt győzi le és semmisíti meg a pokolban tartózkodó Krisztus.¹¹ A győzelem tehát Győzedelmes Krisztus valóságos harcának az eredménye, amelyet a föld mélyében (szívében) lakó gonosszal vívott. Krisztus pokolraszállása Gergely szerint akkor kezdődött, amikor főpapként kinyilvánította, hogy odaáldozza életét, azaz az eucharisztia szereztesékor. A háromnapos időtartamnak jelentősége van, ez jelzi azt Gergely szerint, hogy Krisztus teljes győzelmet aratott a gonosz felett.¹²

5 Uo. 452-453.

6 Uo. 453.

7 Gregorius Nyssenus: De tridui inter mortem et resurrectionem Domini nostri Iesu Christi spatio, in Gregorii Nysseni Opera IX. Pars 1. Leiden 1967, 271-306. Magyar fordítása: Nüsszai Szent Gergely művei, szerk. és ford.: Ványó László., Budapest, Szent István Kiadó, 2002, 299-322.

8 Gregorius Nyssenus: De anima et resurrectione, in J-P. Migne: Patrologia Graeca 46, 11-160. E szöveg Hádésszal kapcsolatos gondolatainak magyar nyelvű tudományos feldolgozása is olvasható: Tóth Judit: Test és lélek. Antropológia és értelmezés Nüsszai Szent Gergely műveiben, Budapest, Kairosz, 2006, 156-157.

9 Gregorius Nyssenus: De anima et resurrectione, 72.

10 Uo. 68.

11 Gregorius Nyssenus: De tridui inter mortem et resurrectionem Domini nostri Iesu Christi spatio, 280-283.; Nüsszai Szent Gergely művei, 305-307.

12 Gregorius Nyssenus: De tridui inter mortem et resurrectionem Domini nostri Iesu Christi spatio, 286-288.;

Ágoston (354-430) több írásában is foglalkozik a pokolraszállás kérdésével. A *Sermo de Symbolo*¹³ című prédikációjában arról ír, hogy pokolraszállásával Krisztus kiszabadította az alvilágból a hívő igazakat (köztük Ágoston személy szerint is említi Ádámot, a pátriárkát és a prófétákat) és visszaadta nekik a mennyi hazát és az örök élet boldogságát.¹⁴ A *De Civitate Dei (Az Isten városáról)* 20.15 fejezetében Ágoston a fentebbiekhez hozzáteszi még azt is, hogy ugyan az igazak – azok, akik hittek Krisztus eljövételében - is az alvilágban voltak, azonban a bűnösök szenvedésének helyétől távol. Ebben a szakaszban is hangsúlyozza azt, hogy Krisztus pokolraszállása után az igazak már ki vannak váltva az alvilágból.¹⁵

Ágoston egyik levelében is részletesen foglalkozik Krisztus pokolraszállásának kérdésével (*Epistola CXLIV*).¹⁶ Ebben az írásában Ágoston az 1Pt 3,18-21 exegézise felől közelít a problémához. Ágoston ebben a levelében elveti azt a tanítást, hogy Krisztus kiűrtette volna a poklot (*exinanivit inferna*), mivel úgy véli, hogy Krisztus azokat menti meg, akiket kiválaszt.¹⁷ Ágoston foglalkozik azzal a témával, amely már Nüsszai Gergelyt is foglalkoztatta, hogy hogyan lehet Krisztus egyszerre a Paradicsomban és a Pokolban, erre a kérdésre a választ pedig szerinte abban találhatjuk meg, hogy Krisztus isteni természete szerint mindenütt jelen van.¹⁸ Az 1Pt 3,18-21 magyarázatával kapcsolatban Ágoston végső konklúziója az, hogy e szakaszban a halottakra való utalás nem a pokol lakóira vonatkozik, hanem azokra, akik spirituális értelemben halottak, és akiket az

Nüsszai Szent Gergely művei, 310-311.

13 Aurelius Augustinus: De Symbolo, in Uo.: Opera Omnia 6. Párizs, 1837, 1733-1750.

14 Uo. 1740.

15 Aurelius Augustinus: De Civitate Dei, in Corpus Christianorum Series Latina 48, Aurelii Augustini Opera, Pars 14/2, Turnhout, Brepols, 1955 725-726. Szent Ágoston: Isten városáról – De Civitate Dei 4. köt., ford. Dér Katalin, Heidl György, Budapest, Kairosz, 2009, 315.

16 Aurelius Augustinus: Epistula CXLIV, in J-P. Migne: Patrologia Latina 33, Párizs: 1865, 709-718. oldal

17 Uo. 709-710.

18 Uo. 712.

evangélium hirdetésével lehet életre kelteni.¹⁹

Ágoston tehát a pokolraszállást Krisztus diadalmas tettének tekinti, hangsúlyozva azt, hogy a halál és pokol erői nem vehettek erőt és nem diadalmaskodhattak Krisztus felett. A pokolraszállás Krisztus szabadító tette, mégpedig bizonyos értelemben kereszthalálával párhuzamos cselekedete, ugyanis e kettő által szabadultak meg fogságukból a régi idők szentjei. Pokolraszállásával Krisztus azonban nem győz meg új lelkeket, nem menti meg a kárhozottakat, hanem kizárólag az igazakat, azaz a Krisztus eljövetelében szilárdan hívőket szabadítja meg a szenvedések alól, akik az alvilágon belül egy külön helyen várták szabadításukat hitük alapján. A kárhozottakat Krisztus meghagyja korábbi büntetéseikben, a pokol kiürítéséről szóló tanítást tehát Ágoston egyértelműen elveti. Ágoston a korábban ismertetett szerzőktől eltérően hangsúlyozza azt, hogy az alvilágon belül Krisztus csak az igazak helyére szállt alá. Ez a gondolat élesen eltér Órigenész álláspontjától, aki szerint a bűnösök közül is meggyőzhetett egyeseket Krisztus, és Nüsszai Gergely nézetétől, aki szerint Krisztus pokolraszállásának kifejezetten az volt a célja, hogy megküzdjön a gonosszal és legyőzze.

Aquinói Tamás (1225-1274) a *Summa theologia* III. részének 52. kérdésében foglalkozik Krisztus pokolraszállásának problémájával.²⁰ A pokolraszállást ő is Krisztus diadalmas tettének tekinti. Tamás megkülönbözteti azt, hogy Krisztus lényege, illetve hatása szerint a pokol mely részébe szállt alá: hatása a pokol egészére kihatott, igaz különféleképpen, lényege szerint azonban csak az igazak helyén volt.²¹ Krisztus egész személye alászállt a pokolra²² és a halála és feltámadása közötti időben ténylegesen ott volt.²³ Tamás kifejti azt is, hogy a pokolraszállás Krisztus szabadító tette, amely által Krisztus kizárólag az igazakat, azaz

a szent atyákat szabadította meg, akik az alvilágon belül egy külön helyen várták szabadításukat hitük alapján,²⁴ a kárhozottakat viszont meghagyta korábbi büntetéseikben, és megszegyenítette őket.²⁵ Hasonlóan, azokat a gyermekeket sem szabadította meg akik nem részesültek keresztségben,²⁶ és a purgatórium időleges büntetését sem szünteti meg,²⁷ mivel Krisztus pokolraszállása azok számára hozhat szabadítást akik hit által kapcsolódnak szenvedésének erejéhez.

2. Luther Krisztus pokolraszállásáról

Luther Márton (1483-1546) különböző írásai-ban Krisztus pokolraszállásának különböző értelmezései jelennek meg,²⁸ Luther tanításának legérettebb, szintetizáló kifejtése az 1538-ban elmondott nagyszombati prédikációjában olvasható.²⁹ E prédikáció szerint hinnünk kell, hogy Krisztus alászállt a poklokra, mivel a hitvallásunk ezt tanítja. A hitvallás tanításának lényege Luther szerint az, hogy Krisztus teste eltemettetett, lelke pedig a poklokra került.³⁰ A prédikációban Luther Krisztus pokolraszállásának értelmezésének történetében valószínűleg példátlan módon arról tanít, hogy Krisztus kétszer szállt alá a poklokra, egyszer halála előtt, elszenvedve a pokol gyötrelmeit, egyszer pedig halála után, győzedelmeskedve az ördögön, halálon és bűnön.³¹

Luther munkásságában megjelent a győzedelmes pokolraszállás tanítása is korábban, például az 1532-ben vagy 1533-ban írott „Torgaui prédikáció” néven elhíresült igehirdetésében.

³²E prédikációjában Luther a pokolraszállás ha-

24 Uo. 406-408.

25 Uo. 408-409.

26 Uo. 409-410.

27 Uo. 410-411.

28 Luther pokolraszállás értelmezéséhez: David V. N. Bagchi: Luther versus Luther? The Problem of Christ's Descent into Hell in the Long Sixteenth Century, in *Perichoresis* 6, 2008/2, 175-200.

29 Predigt am Sonnabend vor Ostern, nachmittags, in Martin Luther: Werke. Kritische Gesamtausgabe 46. Weimar: Hermann Böhlau Nachfolger, 1912. 305-313.

30 Uo. 305.

31 Uo. 308-309.

32 Der Dritte Predigt auff den Osterntag, in Martin Luther:

19 Uo. 718.

20 Sancti Thomae Aquinatis: Summa Theologiae 3 IV. Tertia Pars, Madrid, 1964, 401-411.

21 Uo. 403-405.

22 Uo. 405.

23 Uo. 406.

gyománys, a patrisztikus hagyományban gyökerező értelmezése mellett állt ki: azaz Krisztus diadalmas tette volt a pokolraszállás, amely által győzedelmeskedett a halál és az ördög erői felett. Fontos megjegyezni, hogy ez az értelmezés vált később a lutheránus ortodoxia tanításává (a kálvinizmus tanításával szemben), és ez a tanítás került be a Formula Concordiae (Konkordienformel, magyar címe: Egyezségi irat)³³ című 1577-ben keletkezett hitvallási irat 9. artikulusába, amelyet a szerkesztők teljes egészében a Krisztus pokolraszállásáról szóló tannak szenteltek.³⁴

Végezetül meg kell említenünk azt is, hogy Luther írásmagyarázatában megjelent Krisztus pokolraszállásának az az értelmezése is, miszerint az az ő szenvedéséhez és megaláztatásához kötődik: a 22. zsoltár magyarázata³⁵ során Krisztus Isten általi elhagyatottságát úgy értelmezi, mint a pokol fájdalmának megtapasztalását³⁶, a Jón 2,3 magyarázata során a *Der Prophet Jona ausgelegt* című írásában³⁷ pedig szintén arról ír, hogy az utolsó ítélet előtt a pokol (így a Jónás által megtapasztalt pokol is) nem egy konkrét helyre, hanem Isten haragjának a személyes életünkben való megtapasztalására utal.³⁸ (Luther e megállapítása talán összefügghet a lélekalvással kapcsolatban kifejtett lutheri tanítással is.)

A fenti áttekintésből kitűnik, hogy Luther különböző kontextusokban különbözőképpen értelmezte Krisztus pokolraszállását, és úgy tűnik, hogy fejlődésen és változáson is végbe ment pokolraszállás-értelmezése, tanításainak szintetizálását minden bizonnyal maga végezte

Werke. Kritische Gesamtausgabe 37., Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger, 1910, 62-72.

33 Magyar nyelven: Egyezségi irat – Epitomé. Az 1598-as kiadás, Masznyik Endre 1908-ban készült átiratában. Budapest, 2000.

34 Uo. 45-46.

35 Psalmus 22, in Martin Luther: Werke. Kritische Gesamtausgabe 5, Operationes in Psalms 1519-1521, Weimar, Hermann Böhlau, 1892, 598-673.

36 Uo. 604.

37 Der Prophet Jona ausgelegt, in Martin Luther: Werke. Kritische Gesamtausgabe 19, Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger, 1897, 169-251.

38 Uo. 225.

el, amikor kifejtette azt, hogy Krisztus két alkalommal szállt alá a poklokra, érdekes módon azonban a Luther írásaiban legritkábban megjelenő magyarázat volt a leginkább hatással a teológiatörténetre, és általában ezt – a diadalmas pokolraszállás gondolatát – szokták Lutherhez kötni.

3. Pokolraszállás, mint megaláztatás: Cusanus és Kálvin

Kálvin János, mint majd részletezve is látni fogjuk, egyértelműen azt a nézetet képviselte, hogy Krisztus pokolraszállása az Ő megaláztatásának része volt. Ez az értelmezés azonban nem volt egészen új Kálvin korában, már Cusanus prédikációiban is találkozhattunk vele.

Nicolaus Cusanus (1401-1464) szerint Krisztus két halált szenvedett el, kereszthalála volt az első halál, pokolraszállása pedig a második halál (*secunda mors*), amely során alászállt a pokolra, mégpedig nem csupán az igazak, hanem a kárhozottak helyére (*damnatis in inferno*) is.³⁹ Egy másik, e témáról szóló prédikációjában Cusanus Krisztus pokolraszállását az Atyához való engedelmességével hozza összefüggésbe.⁴⁰

Kálvin János (1509-1564) Krisztus pokolraszállásáról szóló tanítását a legrészletesebben az *Institutio Religionis Christianae (A keresztyén vallás rendszere)* II. részének 16.8-12. szakaszaiban fejtette ki.⁴¹ Kálvin számára azonban nem az teszi legitimmé ezt a tanítást, hogy minden hívő egyetértésével került be a hitvallásba és minden egyházatya tanította, hanem az, hogy véleménye szerint e tanban nincsen olyan elem, amely nem Isten igéjéből

39 Nicolaus Cusanus: Ex sermone, Qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit, in Haec accurata recognitio trium voluminum operum clariss. P. Nicolae Cusae Card., Párizs, 1514., Vol. 2, fols 176v-177r.

40 Nicolaus Cusanus: Descendit ad inferna, in Haec accurata recognitio trium voluminum operum clariss. P. Nicolae Cusae Card., Párizs, 1514., vol. 2, fols 181v-182r.

41 Ioannis Calvinus: Institutio Religionis Christianae, in Corpus Reformatorum XXX., Braunschweig, Schwetschke et filium, 1864., 375-379. Magyar fordítása: Kálvin János: Institutio Religionis Christianae, I. kötet, ford. Buzogány Dezső, Budapest, Kálvin János Kiadó, 2014. 387-392.

származna.⁴²

A következőkben Kálvin a pokolraszállás két általa egyaránt elvetett értelmezését említi: az egyik nézet szerint ez a tanítás nem mond újat, hanem a hitvallás Krisztus sírbatételéről szóló elemét ismétli meg,⁴³ a másik pedig a diadalmas pokolraszállás gondolata. Ez utóbbival kapcsolatban Kálvin megjegyzi, hogy téves magyarázatnak tartja azt, hogy Krisztus a törvény uralma alatt meghalt atyák lelkéért szállt volna alá, hogy elvigye nekik megváltásuk hírét és kiszabadítsa őket a rabságból.⁴⁴

Mindezek után Kálvin kifejti saját – hangsúlyozottan a Szentíráshoz kötődő – értelmezését Krisztus pokolraszállásáról. E magyarázat szerint nem lett volna elégséges, ha Krisztus csak a testi halált szenvedte el, hanem szükséges volt, hogy elszenvedje az isteni bosszú (*divinae ultionis*) szigorát is, közbevetve (*intercedet*) magát Isten haragjának, hogy ezáltal az emberől elhárítsa Isten haragját, és eleget tegyen a jogos isteni ítéletnek. Emiatt volt szükség arra, hogy Krisztus megküzdjön a pokol seregeivel és az örök halál rettentésével (vö. Ézs 53,5-6).

A pokolraszállás éppen ezért Kálvin szerint arra mutat, hogy Krisztus pártfogóként, kezesként lépett a bűnösök helyére, hogy elszenvedje annak az ítéletnek a büntetését, amely alatt mi voltunk, azonban azzal a különbséggel, hogy velünk ellentétben őt a halál fájdalmai nem tarthatták fogva (vö.: ApCsel 2,24). Kálvin szerint tehát a pokolraszállásról szóló keresztyén tanítás valódi értelme abban rejlik, hogy Krisztus ugyanazt a halált szenvedte el, amivel Isten haragja jogosan sújtja a bűnösöket.⁴⁵

Kálvin szerint egyfajta fokozás figyelhető meg a Hitvallásban: Krisztus nemcsak testét adta a bűnökért, hanem lelkében is elszenvedte a bűnösöket sújtó kínokat.⁴⁶ Kálvin azonban to-

vább is lép ezen, amikor azt tanítja, hogy éppen ezzel a rettegésével és fájdalmaival győzedelmeskedett Krisztus a pokol erői felett: Krisztus kézitusát vívott az ördög hatalmával (*diaboli potestate*), a halál félelmével (*mortis horrore*) és a pokol fájdalmával (*inferorum doloribus*) és legyőzte ezeket, hogy többé ne rettegjünk tőlünk, mert a mi Urunk (*pinceps*) már végleg legyőzte azokat.⁴⁷ Krisztus pokolraszállásának a kezdő pontja Kálvin szerint a Getsemané kerti könyörgése volt, azonban fájdalmai egyre növekedtek egészen addig, amíg vádlottként állt helyettünk Isten ítélőszéke elé.⁴⁸

Kálvin tehát a pokolraszállást Krisztus megaláztatása részének tekinti: Krisztus megküzdött a pokol erőivel, közbevetve magát a jogos isteni haraggal szembe és győzedelmeskedett felette. Krisztus pokolraszállása mutatja meg számunkra azt, hogy Ő Istennek az ember elleni jogos büntetését nemcsak testében, hanem lelkében is elhordozta.

Összefoglalás

A Krisztus pokolraszállásáról szóló tanítást az egyházatyák és a középkori teológusok többsége Krisztus győzedelmes, szabadító tetteként értelmezte, a legelterjedtebb vélemény szerint csak a Krisztus eljövételét váró igazak számára volt hatása Krisztus e cselekedetének. Néhány szerzőnél viszont megjelenik az a gondolat is, hogy a bűnösök közül is megmenthetett egyeseket vagy mindenkit. Eszerint az a jelentősége ennek az eseménynek, hogy a kereszthalálával szerzett bűnbocsánatban és örök életben pokolraszállásával részesítette a halottakat. Cusanus és Kálvin e nézettel ellentétes módon tekintett a tanításra: szerintük a pokolraszállás jelentősége abban áll, hogy Krisztus lelkében is elhordozta Isten haragját, ilyen módon ő nem csak a test, hanem a teljes ember és így a lélek Megváltója is.

42 Ioannis Calvinus: Institutio Religionis Christianae 375.

43 Uo. 375.

44 Uo. 375. Kálvin elveti azt, hogy a Zsolt 107,16, Zak 9,11 és 1Pt 3,19 ígéket ezen pokolból való szabadítás kontextusában kellene értelmezni.

45 Uo. 376.

46 Uo. 376-377.

47 Uo. 378.

48 Uo. 379.

Mi köze a poklosságnak a pokolhoz?

Az ügyben nyomoz - Papp Abigél

„Ha poklos fakadék lesz az emberen, vigyék tehát azt a paphoz...” 3Móz 13, 9

seink bölcsességére vall, hogy sokszor nem csak a betegségeket, de az eszközöket és az állatokat is beszélő névvel illeték, utalva ezzel a kinézetére, az eredetére, vagy valamihez való hasonlóságára. Sok esetben nagyon egyértelműek

az elnevezések, hogy miért hívják a villásfarkú fecskét villásfarkúnak, a hajnalmadarat sziklamászó madárnak, Sárkőzt Sárkőznek, a szifilisz bujakórnak, és még sorolhatnánk. Ám sokszor nem ennyire egyértelműen levezethető a dolog... Így merülhet fel az egyszerű bibliaolvasóban és a tanult teológusban egyaránt az a kérdés, hogy van-e köze a poklosságnak a pokolhoz, és ha van, akkor mi az?

De még mielőtt ennyire előreszaladnánk, nézzük csak meg, mire is gondolt a költő.

Mit értünk poklosság alatt, mi is ez a betegség?

A lepra, vagy más néven poklosság, mely később Hansen-betegség néven vált ismertté (a kórokozó felfedezéséről kapva ezt az elnevezést) egy hosszú lefolyású fertőzés, melyet a *Mycobacterium leprae* vagy a *Mycobacterium lepromatosis* nevű baktérium idéz elő. A fertőzés az idegekben, a légzőszervben, a bőrben, és a szemekben is okozhat károsodást, és az ókor egyik talán legszörnyűbb betegsége volt. Olyan halálos kór, amire akkoriban nem létezett gyógymód. Aki megfertőződött, azt a lehető leghamarabb elkülönítették egy lakott területen kívüli táborba, ahol a többi beteggel élt együtt, amíg a betegség fel nem emésztette. A fertőzötteknek nem csak testi szenvedést kellett elviselniük, hanem azt is, hogy a betegség kiszakított-

ta őket a társadalomból és szeretteik köréből. A lepra mindent megsemmisített: testet, emberi kapcsolatokat, gazdagságot, társadalmi megbecsülést, és a lelket is.

Amellett, hogy ez a betegség igazán szörnyű volt lefolyását tekintve is, hiszen bőrelváltozással, végtagvesztéssel és halállal járt együtt, nem csak fizikailag tette próbára az embereket, hanem mentálisan, lelkileg is. A kezdeti időkben a leprások a közösség gondoskodására voltak bízva. Élelmet, ruhát hagytak nekik a pusztaiban, amit azok utána a táborukba vihettek. Azonban Jézus korára sokan úgy gondolkodtak, hogy a betegségeket – a leprat is – Isten méri büntetésként az emberre valamilyen elkövetett bűne miatt, tehát a beteg megérdemelten szenved. Ez ahhoz vezetett, hogy nem gondoskodtak többé a leprásokról, ezért nekik maguknak kellett kiharcolni a gondoskodást. És bár törvény tiltotta azt, hogy lakott területre lépjenek, de ezt a rendelkezést nem lehetett betartatni. Senki nem volt ugyanis, aki kitéssékelte volna őket, senki nem volt, aki a közelükbe ment volna. Nem tudták őket elzavarni; az egyedüli lehetőség az volt, hogy a távozásukért cserébe megkapnak mindent, amit kérnek. A megjelenő leprások elé ezért tárgyi adományokat: élelmet, ruhákat dobáltak az emberek, hogy azok minél gyorsabban távozzanak. Ha nem kapták meg, amit akartak, akkor csak közeledniük kellett az emberek és otthonaik felé, és ezzel gyorsan elérték céljukat. Így gondoskodtak magukról ezek a szerencsétlen emberek.

Maga a betegség annyira ősi, hogy Kr.e.1750-ben már Hammurapi törvénykönyve is említi, hogy a „leprásokat ki kell rekeszteni a társadalomból”. Mindemellett az Ószövetségben is van róla leírás, illetve Kr.e.400 környékén már a kínai orvoslásban is találunk róla említést. Mondhatni egyidős az emberiséggel...

De nézzük meg bibliai vonatkozásban, mit is

értünk lepra, avagy poklosság alatt?

A betegséget az Ószövetségben poklosságnak, az Újszövetségben leprának, a betegségben szenvedőket pedig poklosoknak, illetve leprásoknak nevezik. Az Ószövetség több szót is használ jelölésére (cára'at, beheret, szö'et, nega'). A LXX a cara'at-ot fordította leprának. S míg az Ószövetségben a poklosság szó számos bőrbetegség gyűjtőneve volt, addig az Újszövetségben már olyan esetekkel találkozunk, amelyeknél már megállapítást nyert, hogy lepráról van szó.

Az Ószövetségben legátfogóbban a mózesi törvényekben találkozhatunk a leprával, ezek a törvények szigorúan előírják a poklosok elkülönítését. Az elkülönítésnek két formája volt: a *meghatározott* és a *meghatározatlan* időre való elkülönítés. A betegek megvizsgálása és a döntés meghozatala a papok dolga volt, olyan papoké, akik gyógyítással is foglalkoztak. Ha a poklosságot nem lehetett egyértelműen megállapítani, akkor a beteget hét napra elkülönítették. Ha a betegség nem terjedt tovább, hét nap múlva újabb hét napra elkülönítették. Ha az újabb vizsgálat eredménye megerősítette az előzőt, akkor a pap tisztának nyilvánította a beteget, de ha a leprára utaló jelek megerősödtek, akkor az első vagy a második hét után a pap tisztátalannak nyilvánította az embert. Voltak esetek, amikor azonnal meg lehetett állapítani a poklosságot. Ilyenkor nem került sor az időleges elkülönítésre, hanem a beteg a leprásokra vonatkozó törvény hatálya alá került: el kellett hagynia a tábor, később a lakott területeket. Megszaggatott ruhában, gondozatlan hajjal, betakart bajusszal kellett járnia, s ha közeledtek feléje, kiáltania kellett, hogy tisztátalan (3Móz 13, 45). Elvileg fennállt a gyógyulás vagy a tévedés lehetősége, ezért nevezhető ez meghatározatlan időre való elkülönítésnek. A Biblia tudósít olyan esetekről is, amikor az elkülönítés nem történt meg: példa Naámán, aki a király hadvezére volt poklosan is (2Kir 5, 1-4). Géházi poklosan is megmaradt Elizeus szolgálatában, igaz, esetében valószínűleg

a tisztának minősítendő poklosságról van szó (2Kir 5, 27; vö. 3Móz 13, 12). Az elkülönítés, kirekesztés az Ószövetségben elsősorban nem orvosi, hanem kultuszi szempontból történt. A poklos tisztátalan, érintése tisztátalanná tesz. A poklos istentiszteleten nem vehetett részt, áldozatot nem mutathatott be. A poklos pap nem mutathatott be áldozatot, sőt az áldozati ételekből sem ehetett (3Móz 22,4). Már ebből a metódusból is látható, hogy leprásnak lenni nem volt egyszerű... kirekesztéssel, kultusztól és közösségtől való elzárással, megbélyegzéssel járt... mintha a pokol egyik bugyranak képe sejlene fel a távolból... de még nincs vége!

Mint minden betegségnek az Ószövetségben, a leprának is volt kultuszi vonatkozása, és ehhez kapcsolódóan izgalmasabbnál izgalmasabb rituálé is, melyet a megtisztult embernek kellett végrehajtania. A következőkben kicsit erről fogok írni.

A leprások gyógykezeléséről a Bibliában nem esik szó, magáról a gyógyítási folyamatról nincs bibliai leírásunk, ellenben találunk leírást arról, hogy milyen kultuszi kötelezettségei vol-

Tudtad-e?

A leprának három típusa ismeretes: 1. Bőrlepra. A bőrön fehér, rózsaszínű, viszkető, középen gyógyuló, a szélék felé terjedő foltok jelentkeznek, a fájdalom és a hő érzékelése megszűnik, a tapintásé viszont megmarad. Később a foltok helyén különböző nagyságú göbök (lapromák) keletkeznek, amelyek elhegesedhetnek vagy kifeléelyesedhetnek. Ez az állapot 2–20 évig is eltarthat, ritkán gyógyul. Rendszerint átmegy a következő kórképbe, vagy halállal végződik. (ebben szenvedett Mózes testvére Mirjam is)

2. Ideglepra. Ez is eltarthat 2–20 évig. A bőrön előbb foltok, majd kifeléelyesedő hólyagok jelentkeznek. Ezután ideggyulladások lépnek fel, ami viszketéssel, fájdalommal jár. Később a fájdalom és hőérzés megszűnik. Izom-bőr-csontsorvadások, ízületi torzulások fejlődnek ki, végül pedig bekövetkezik az ujjak, végtagok üszkösödése, leválása, ami halállal végződik. 3. Kevertlepra. A bőr és ideglepra tünetei és végkifejletei együttesen jelentkeznek (vö. 3Móz 13).

tak annak, akit a papok tisztának nyilvánítottak. A betegségből való kigyógyulást a bibliai szövegek megtisztulásnak nevezik, amit azonban követnie kellett a kultuszi vagy rituális megtisztulásnak (ez az Ószövetségben a legtöbb betegség esetében így volt.) Ha a pap, a táboron kívül megállapította a gyógyulást, akkor a gyógyultnak két áldozatot kellett bemutatni. Az elsőt a táboron kívül, élővíz közelében. Ehhez az áldozathoz két tiszta madarat, cédrusfát, bíborfonalat, izsópot kellett vinnie a betegnek... mármint a most már egészséges embernek. A pap az egyik madarat levágta, vérét vízzel teli cserépedénybe csurgatta, majd az élő madarat, a cédrusfát, bíborfonalat, izsópot belemártotta a véres vízbe, hétszer meghintette a megtisztulni akarót, tisztának nyilvánította, s az élő madarat elengedte... hmmm kultuszi megtisztulás, vér és izsó, a korabeli kultuszi SPA és Wellness elengedhetetlen kellékei... Na de térjünk vissza a tényekhez. Ez utóbbi jelképes cselekedet – az élő madár elengedése - azt jelentette, hogy a poklosságból meggyógyult a halálból tért vissza. A másik áldozatot nyolc nap múlva a szent helyen kellett bemutatni, amihez három bárány, háromtized véka finomliszt és fél liter olaj kellett. A szegényeknek egy bárányt, egytized véka finomlisztet, fél liter olajat kellett vinni. Az áldozatok bemutatása után a meggyógyult kultuszi értelemben is egészen tiszta lett (3Móz 14). Na de mi köze mindennek Istenhez, és legfőképpen mi köze a pokolhoz?

„Semmi sem történhet Istenen kívül.” Amint minden más felett – legyen ez betegség, járvány, vagy természeti erők -, úgy a lepra felett is Úr az Isten, mégis van, hogy emberként elhagyatva érezzük magunkat, és sokszor elfelejtjük azt, hogy Isten kezében vagyunk. És lássuk be, egy leprával szenvedő ember életében jogosan ütheti fel fejét az elhagyatottság érzése... és innen már tényleg csak egy gondolat választ el attól minket, hogy magunk elé idézzük a bibliai Seol (holtak hazája) képét, ahol nincs jelen Isten gondoskodása... a cikk elején feltett kérdés válasza akár ez is lehetne, ám ez csupán teológiai fejtegetés. Az azonban biztos, hogy őseink

összefüggést láttak a pokol és a lepra között, így kapta nevét a poklosság. „*Molnár A. szerint pokolvar és poklosság egy értelemben vétetnek, az sem valószínűtlen, hogy a poklosság az égettő pokol tüzétől átvett jelentésű kifejezés.*” - írja Czuczor Gergely és Fogarasi János a magyar nyelv szótárában. A poklos, mint közösségtől elszakított, testileg és lelkileg is meggyötört, a betegség bélyegét magán hordozó ember jelenhet meg a képzeletünkben, és így máris érthetővé válik ez a kifejezés: POKLOSSÁG. Mondhatjuk, hogy mint más betegség, úgy a lepra esetén sem lehet kimondani, hogy minden esetben valamilyen konkrét bűn büntetése (vö. Jn 9, 2; Ézs 53, 2–5), de mindenképpen büntetés – annak, aki hordozza mindenképpen. Ám, ahogyan a Seol felett Úr JHWH az Ószövetségben, úgy a poklosság felett is Ő uralkodik, az Újszövetségben pedig Jézus gyógyítja is ezt a betegséget. Így bár a poklosság elnevezésének valóban van köze a pokol szóhoz, hiszen valami szörnyűséget sejtet, elhagyatottságot, és halált hordoz magában, és kiszakít a társadalomból, őseink pedig nem véletlenül adták neki ezt a nevet, mégis tudhatjuk, hogy Isten uralkodik efelett. És miközben mindenki más elfordul a leprásoktól, menekül tőlük és megbélyegzi őket, Krisztus lehajol a betegekhez, közel lép hozzájuk, és magához öleli őket. Poklosság ide vagy oda: „*Semmi sem történhet Istenen kívül.*”

Felhasznált irodalom:

- <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/1-CA186/lepra-CA1C1/>

- <https://www.teologiablog.hu/tiz-lepras-1>

„Rendszer leáll” – Újra lehet indítani?

Varga Fanni illusztrációja az egyház 2020-as évéről

Kétévnyi vakáció

Novellába zárt teológus sors - Bölcshöldi András spirituális szemével

csónak orra nekiütődött a parthoz. A fővenyén már meg kellett volna állnia, hiszen leért a feneke, de a parti hullámverés még tovább lökdöste a csónakot, mire az végre végleg megállt. Végre. Megállt. Már elégük volt a hánykolódásból

és hányattatásból, abból, hogy nem csak a jövőjük bizonytalan, még az állandó otthonvesztettséget és az alattuk elterülő stabil föld hiányát is át kellett élniük. Sok volt már az a sodródás, amit átéltek az utóbbi időben. Most végre partot értek. Megnyugodtak. A homokos part keskeny, zöld erdősávjával biztatóan hívogatta a fáradt, de harcedzett utasokat. Végre otthonra leltek, még ha ideiglenesen is. Mennyi időt kell itt tölteniük? Nem tudták. De azt igen, hogy együtt vannak, és hogy hiánytalanul.

Miért, alakulhatott volna másként is? Igen. Amikor hajó aljában tűz ütött ki kora este volt. Bele se mertek gondolni, mi lett volna, ha később keletkezik a tűz, mondjuk éjfélkor, vagy hajnalban. Akkor talán mind oda is veszhettek volna. Így is elég nagy volt a veszély, mert az elején nem ismerték fel, hogy mi is fenyegeti őket. Hiszen egy vékonyan felszálló füstcsík jelezte, hogy valami nem stimmel. De tűz volt már máskor is, sokszor gyújtottak ők maguk is mécseseket, gyertyákat, inkább csak a hangulat kedvéért. Nem sokkal a tűz kitörése előtt is volt egy ilyen nyitott est, amikor kinyitották kabinjaik ajtaját egymás előtt és szomszédoltak. Volt, aki forralt bort bugyogtatott, volt, aki narancsokat kandírozott, s volt, aki teát, rumos vagy máz ízes teát készített. Olyan is volt, aki keletiesre rendezte be kabinját, más oroszosra, vagy éppen törökösre. Volt játék, jókedvű duruzsolás, halk és hangosabb zene, vidámság,

még egy gitár is előkerült. S a meghitt estében úgy ringott a bárka a nagy ünnep előtt, mintha adventuskor valóban maga a Király érkezését készítenék elő... Ezt az estét nem felejtették el, mert nem is lehetett, annyira meghitt volt, derűs és fényes. A kajütök ablakából látni lehetett az eget, mely biztatóan és meglepő élénkséggel borult a nagy bárkára – valaki őrállását jelezte.

S ennek éppen az ellenkezője történt egy hónappal később, amikor már lassan a matrözvizsgák is tördelték az éjszakákat, de az egész hajón mégis ott lengett az a kellemes szellő, ami egyébként is. És a vész kitört, először csak egy kis füstszőnyeg húzódkodott a kabinok folyosójára, majd továbbfolyt a lépcsőn, a konyha, az ebédlő felé, majd pedig a legénységi kabinok felé. Kezdetben még néhány tétova kéz oltani próbálta a szemmel nem is nem látható tüzet, de inkább csak a füstöt keverték fel, majd egyre határozottabban és erősebben tört fel a szürke füst, s nyomában már érezni lehetett a melegséget is, aztán a pusztítóvá vált tűz erejét is megtapasztalták. Bármennyire is tudták, hogy a tűz nem ellenség, barát, meleget ad, menekülni kellett. S menekültek is, bedörömböltek minden ajtón, kinyitottak minden kajütöt, kirángattak minden füldegót. Egy valakinek még az is eszébe jutott, hogy a legfelső szinten lévő könyvárban is lehet valaki, s oda is bedörömbölt. Mind kijutottak, s a fedélzeten fegyelmezetten várták az elosztást a mentőcsónakokba, így menekültek meg. A hajó nagy lángokkal égett, némely szoba teljesen megsemmisült, mások csak megkormozódtak, fekete lett minden, fekete vizeken. A fekete, füstös hajó üszkös torzóként meredt fel a hajnali fényben. Mivel a tűz nem emésztette fel az egész hajót, ezért néhány dologért kisebb csoportokban vissza is tudtak menni. Személyes tárgyaik, emlékeik, használati tárgyaik meddő maradékáért, melyet megőriztek a jövőnek.

Aztán néhány hét hányattatás következett, felvette őket egy luxusbárka, de miután megláták, hogy senkinek nincs nagyobb baja, így továbbengedték őket mondván: nekik így is túl sok utast kell még tovább cipelniük ráadásul ezek sok pénzt is fizettek ezért. Nika – így hívták a nagy hajót, mely győzelmes is volt, és egyben diadalmas. Négy kisebb (saját) hajóval, csónakkal mentek hát tovább, majd nem sok idő múlva partot értek, s kikötöttek a szigeten. A sziget csepp alakú volt, ezért „csepp”-nek nevezték kezdetben, majd becézgették, s így a kulturális emlékezetben a „csepp-csopp” néven maradt fenn, végül „Csoppoki”-vá módosult. A kezdeti bizonytalanságok ellenére megszerették a szigetet. Lankás nagy tisztás volt a közepén, óriási árnyat adó fákkal. Padokat és egyéb ülőalkalmatosságokat ácsoltak, majd egy pavilont is emeltek, és végül kijavították az ott talált régi épületet. Mindent együtt csináltak a pakolásokat, a festést, megalakították a sziget önkormányzatát, s úgy rendezkedtek be, mint akik nem ideiglenesen vették azt birtokba. Kialakultak a játékszabályok, használták az épületben kialakított termeket, polcokra rakták a megmentett könyvtárat, sakkot faragtak, s népszerű volt az a nagy tér, ahol ebédet főztek, s ott közösen meg is ették. Népszerű volt a konyha is, mert ott melegítették az ételt, és ott főzték szép réz mives edényben az értékes kávé.

Egymáshoz alakultak, hiszen egy céljuk volt, egy dologra készültek. És ugyanazt az élményt élték át, ugyanabból a könyvből olvastak rendszeresen, s ugyanúgy imádkoztak. Egy közös test tagjai. Tudtak egymásért harcolni. Meghallgatták egymást, segítettek a másikon; ha valaki lemaradt nógatták, s ha valaki nagyon előre szaladt volna, őt közös erővel húzták vissza, de ilyen nem volt. Kisebb-nagyobb kirándulásokat, felfedező utakat tettek a szigeten, mely megmenekülésüknek és életüknek közös jelképe lett, hiszen akik ott voltak, mind valami sokkal rosszabbtól menekültek meg. Ez élet nem lett egyszerűbb, mert közben betegség, valamiféle járvány ütötte fel a fejét a szigeten is, s többen megbetegedtek. Erre az időre karantént

szerveztek, mint akiknek még nem jutott elég a nehézségekből. De ápolták egymást, vigyáztak egymásra, tartották a távolságot, és még védekező maszkokat is eszkábáltak.

De esténként kiültek a tengerpartra, tüzet gyújtottak, bámulták a csillagokat, és a távolba néztek, mint akik látják, vagy legalábbis vágyják a jövőt. Látomásaikban kis falvak piros tetős házai elevedtek meg, középen karcsú templomtoronnyal, nagyobb települések, kis városkák apró tereikkel, s a főváros megannyi házával, tornyaival, a város fölé magasodó várral, s a lustán elkészülő folyóval. Ilyenkor összefutott a nyál a szájukban, összekapaszkodtak, átölelték egymást és jelentőségteljesen mosolyogtak. Néha énekeltek egy-egy ismert éneket, van mikor hangszerrel is kísérték, máskor pedig felolvastak valamit a mindig náluk lévő Könyvből, mely egy kisebb bibliotékát foglalt magában. Elhallgatták egymás szavait, megfogták egymás kezét, szorongatták ujjait, megerősítették egymás életét, s maguk is megerősödtek.

Hittek az új világban. Abban, amely eljön rájuk, s ez a kétévnyi vakáció már nem is tűnt olyan hosszúnak, mint az éjszakába megnyúlt árnyak, s amikor hajnal felé a felkelő nap sugarai megvilágították szép arcukat, szemükben nem csak felcsillant, de meg is ült a remény.

Pokoli etimológia nyelvi finomságok Bárdos-Blatt Szabolcstól

gy az út a mennyországba, de sok a pokolba. Ha pedig valaki oda megy, üljön legalább szép lóra - azaz tartson szép szeretőt. Bár a szép ló se minden - a székelynek például elég, ha fizetnek, és már megy is vígan a pokolba.

Aki bélpoklos, mindent megeszik és megemészt - olyan feneketlen, mint a mindenkít elnyelő alvilág. A poklosokat pedig telepekre gyűjtötték régen - és ahol a leprások a végnapjaikat töltötték, nem éppen a mennyországra hasonlíthattak...

Talán ismerjük nyelvi leleményeinket, amelyek a másvilággal kapcsolatosak. Ha nem is mindent, de biztosan ismerjük a "pokoli meleg", vagy a "pokoli sötétség" fogalmát. Érdekes módon nagyon sok nyelv és kultúra - időtől és tértől függetlenül - a hővel és a fény hiányával társítja a halál utáni állapotot. Véletlen lenne mindez?

Az apostol szavajárásával élve: távol legyen. Minden szó mögött kép rejlik, és minden képet megpróbálunk szavakkal kódolni. A kép alapulhat mitikus tapasztalaton, ahogyan legelembb mondásaink is meglepő metafizikus mélységet rejthetnek: "Ritka ördög pokol nélkül", vagy: "Megtérő bűnösnek nincs pokolra útja."

Leegyszerűsítve azt mondhatnánk, a bibliai "sötét pokol" a Se'ól, a "tüzes pokol" pedig a Gyehenna. A Se'ól régebbi hagyományban gyökerezik, pontos jelentésköre és a szó eredete ismeretlen. Egyesek szerint a sá'al (kérdez) gyökből ered. Eszerint a Se'ól a kikérdezés, kivizsgálás helye. Ezt támogatná Jézus kijelentése a "pokol kapuiról", mivel a sémita gondolkodásban a kapu a törvénykezés, jogi ügyintézés helyszíne. Ez azonban legfeljebb népi

elképzelés lehetett.

A zsidók szerint a Se'ól kapukkal van kerítve, de nem épület. Egyedül Jób hasonlítja házhoz, egyébként valahol a földkorong alatti ósócéán alatt "keresendő" tér, ahova jók és rosszak egyaránt kerülnek. A teremtett világ Istentől távolabb eső pólusa, aminek legfőbb jellemzője, hogy ott már nincs lehetőség Jahwét dicsérni. Oda le kell menni (járad), és erre a legmélyebb Ciszterna (bór) képe a legmegfelelőbb metafora. Az emberi élet anyaméhből indul, és az anyaföld méhébe is tér vissza.

A görög Hádész - amelyből a bizánci rítusú szlávok szava (oroszul: ad) is származik - kezdetben istenséget jelölt, mielőtt fogalomná vált; hasonlóan a germánok hell, Hölle, stb. szavához, amely az óészaki halálistennő, Hel nevének az elszemélytelenedése.

A Gyehenna eredetileg földrajzi lokációt jelentett, egész konkrétan a Jeruzsálemtől délre található száraz patakvölgyet, a Hinnómot. Itt volt a Tófet nevű hely, ahol még bizonyos izraeli királyok is gyermeket égettek, így áldozva Moloknak. Nem kell sokat magyarázni, hogy ez a köves, száraz völgy mennyire utálatos volt egy hitű zsidónak. Már a prófétáknál megjelenik a végítélet helyszínéként, valamint a júdeaiak tömegsírként, mint "Hulla-völgy"; látjuk tehát, hogy maga a választott nép is válhat, és válik is a Gyehenna áldozatává. Az apokaliptikában (késő ószövetségi hagyomány) szakad el végképp konkrét jelentésétől, és nyer transzcendens értelmet. Az Újszövetség már nem változtat a jelentésen, átvéve azt az apokaliptikától. Itt már semmilyen kötődése nincs a fogalomnak a tényleges Hinnóm-völgyhöz, hanem az örök tűz, a soha nem pusztuló férgek és a fogcsikorgatás izzasztó gyűjtőfogalma. Érdekes a talmudi hagyomány, ahol tovább fűzik a kései rabbik a metaforát: a Hinnóm-völgy végén van két pálmafa, ami a Seol bejárata egyben - tehát

kapu, tűzből a sötétbe.

Magyar szavunk délszláv eredetű (szerb, horvát pakao ugyanezt jelenti). Ez pedig eredetileg a szláv szurokból, vagy a “sütni” (-pek-) szótóból ered. Ilyenformán a “pokol” egyszerre fejezi ki Se’ólt és Gyehennát – hiszen sötét, mint a szurok, és forró, mint a tűz. Mondhatnánk, hogy nyelvünk megoldotta egyben, amit már a talmudi rabbik is szerettek volna.

A kérdésre, hogy hol a pokol, éppen annyira lehet megfelelni, mint arra, hogy hol található Éden kertje, vagy éppen a mennyország. Magyarul mondva, sehogy - mégpedig a Szentírás metaforikus nyelve miatt. Ez azért van, mert Isten nem definíciókban, hanem képekben kommunikál velünk. Tehát nem az a fontos, hogy Gagarin nem látta fölfelé menet a felhők között Istent, sem az éhbérért dolgozó namíbiai gyémántbányászok nem láthatják Lucifer tüzes trónját. Sokkal fontosabb ismeret ez: az, hogy Istent dicsérhetjük és minden nap hálát adhatunk neki, a földi élet (és a mennyei) kiváltsága. Szépen látszik, hogy a földrajz itt a spiritualitás képi nyelve. Az alvilági létállapot (és nem földrajzi hely) az, amikor nincsen Istennel kapcsolat, mert túl távol vagyunk Tőle. A Vele való kapcsolat viszont a legnagyobb jutalom, és a Se’ólból való menekülés is egyben.

#WORLDPRESS

Kiállításon a földi pokol - Dobráter Janka beszámolója

ajon hány képet pörgetünk át egy nap Instán?

Másfél óra, 151 kép. Nem, ez nem a napi Insta-átlag – 2020-ban a járvány ellenére újra megtekinthető volt a World Press kiállítás Budapesten, amit a világ 120 városában több mint 4 millióan látogattak meg.

Insta-grammban mérve is figyelemre méltó ez a mennyiség. 151 kép, 151 megrázó történet kapcsol össze 4 millió embert.

Kapcsolatteremtés, történetek, közösség. A 2000-es évek legnagyobb technológiai jelszavának égisze alatt – „connectivity” – elindulnak korunk legmeghatározóbb közösségi oldalai, és ezzel beindul a képdaráló. Vajon abban a 21.századi kultúrában, ahova napi 70 millió képet töltenek fel az Instagramra, mennyi értéke, hitele van még a képnek? Egy-egy megörzött, megosztott pillanatnak? Mi az, ami valóban összeköt minket, mindannyiunkat?

A World Press kiállítás nem csak azért hihetetlenül népszerű, mert a világ legrangosabb fotós díjai kerülnek kiosztásra, hanem azért is, mert kontrasztot ad. Jó-rossz, szép-rút, bűn-kegyelem, nyomor-luxus, egészség-betegség, örömfájdalom – feketén-fehéren festi elénk egy dualista világ pillanatképeit. És aztán ott vannak a szürke árnyalatai is. Meg a színes képek – szivárványt mindenhova!...

151 kép, sors, történet, 151 féle szenvedés. A World Press kiállításra belépve kilépünk a retusált, szűrt életünkből, s belépünk máséba. Maszkban, de kendőzetlenül. Belépünk, kilépünk, kiállunk, megállunk, megállítjuk a pörgetést, a pörgetést, szemlélünk. Nem, akárhogy is nézem, ezt nem osztanánk meg Instagramon.

Nehéz, kéretlen tartalom, szűrni kéne a 21. századi gyomornak.

A FOMO (Fear of Missing Out), ma már mindannyiunk által ismert fogalom. Népbetegség, persze mi nem... És mégis – a szenvedésről mégis lemaradnánk, a szenvedést jó lenne továbbgörgetni. A kép mögött: pokol – nem választhattak, nem volt lehetőségük. A kép előtt: luxus – becsukhatjuk a szemünket, továbbgörgethetjük, elléphetünk, megengedhetjük magunknak, mert „megérdemljük”. S bár az egész világot bejárja a kiállítás, a szenvedéshez mégse kell messzire mennünk. Elég reggel kilépünk az utcára, fölhívunk egy szerettünket, vagy levonnunk a maszkunkat és tükörbe nézni. Elég görgetnünk a médiát, és mindenkinek szebb a reggeli kávéja, az új nője, kocsija, háza, cukibb a kutyája, jobban szereti Istent, és szebb helyekre utazik. Szüretlen és szűrt valóságok. Tükör által homályosan.

Görgetünk, és valójában kevés kép „üt” már. A kiállításon továbblépek, és minden kép üt. Maszkban ácsorgok, de előttem a leplezetlen valóság. És megijeszt, hogy ahhoz, hogy a fotósok hiteles képeket készítsenek, ott kellett lenniük. Ott, amikor egy Paradise nevű kisvárost letarolt a tűzvész. Ott, amikor megörnyedt édesanyák egy marék földet kaptak vissza a gyermekük helyett. Ott, amikor Hitler születésnapját ünnepelte pár lelkes amerikai fiatal, vagy amikor Nairobiban terroristatámadás érte a várost. Be kellett sétálni azokba a menekülttáborokba, meg kellett állni, meg kellett hallgatni a történeteket, hagyniuk kellett, hogy formálhasson. Jókora voltak jó helyen? Nem biztos. De tudtak figyelni, megállni, hallgatni. Vajon mi kell ahhoz, hogy mi is hiteles fotókat készítsünk?...

Hol van Isten? – bukik ki belőlem 151 kép és másfél óra után. Eszembe jut, hogy rajzórán tanultam, hogy időnként föl kell állnunk, el kell

távolodnunk a képtől, hogy rálátást, perspektívát nyerjünk – aztán vissza a részletekbe. Talán keresztényként, megtért emberként ez a mi ajándékunk: nem válaszokat, de perspektívát kapunk; szabadságot és teret arra, hogy kicsit eltávolodhassunk a részletektől, hogy megláthassuk a nagyobb képet.

Lehet-e a szenvedésről beszélni Isten nélkül? Ezeket a történeteket szemlélve a szenvedés Isten hiánya – a Bibliát szemlélve viszont Isten a szenvedés részese. Nem vonja ki magát, nem hunyja be a szemét, nem görget tovább, nem szűr vagy retusál. Részt vesz, elhordoz, föloldoz. Ha a szenvedés a jó hiánya, kell legyen valami jobb, Isten szeretete annyival tágabb kell legyen, mint ismerem...

Isten nem a kontrasztban van, hanem a kapcsolatban. A kontraszt kérdésekhez vezet el, a kérdések pedig Istenhez. És Isten Úr a kontraszton.

Ettünk a mindentudás fájáról, mégse tudunk mindent, mégse értünk mindent. De tudunk-e még kérdéseket föltenni? Kisétálok a Múzeumkertből, és végtelen hálával tölt el, hogy van Kinek föltennem őket...

Az ördög vs. a székelyek

Gerendi Győző, Erasmusos hallgató népmese-reflexiója

a, ha nem, hát ülj ott az ördögbe! Erre azt mondja az asszony: - Én bizony nem ülök!”

A háromszéki nagyjaitai születésű Kriza János néprajzkutató, költő, műfordító, unitárius lelkész székely népmesék gyűjteményében található „Az (egyszeri)

asszony meg az ördög” című meséje. A székelyeknek az ördöggel való kapcsolatát, viszonyát leginkább és leglátványosabban talán az említett mese példázza, jeleníti meg.

Ebben a székely népmesében egy engedetlen asszony és az ura között viszály és civakodás folyik, mert az asszony mindennek az ellenkezőjét cselekszi. Egyszer a férj elhatározza, hogy ás egy mély gödröt a szántóföld végébe és az asszonyt arra kéri, hogy vigyázzon, ne essen bele a gödörbe. Az asszony bizony az ellenkezőjét cselekszi, beleesik a gödörbe, az ura pedig ott hagyja. Ekkor a menyecske nagy bánatában még az ördögöt is segítségül hívta, hogy mentse ki. Nemsokára megjelent neki az ördög, az asszonyt felültette a hátára és úgy szabadította ki. Mindezek után az ördög kérte, hogy szálljon le a hátáról, azonban az asszonynak eszébe se jutott, hanem megátalkodottan hajtogatta, hogy ő bizony le nem száll. Az ördög remélte, hogy az asszony elfárad és megunja a hátán ülni, de nem úgy történt. Az ördög találkozott egy huszárral, aki ugyanúgy kérte az asszonyt, hogy szálljon már le, de csak megrögzötten tiltakozott. Ekkor a huszár azt mondta, hogy üljön ott az ördögbe, ekkor az asszony elhatározta, hogy ő bizony nem ül ott. Az ördög ekkor szabadult meg az asszonytól és megígérte a huszárnak, hogy királlyá teszi őt. Ezután azt parancsolta a huszárnak, hogy menjen el a király leányához, ő beleköltözik a leányba, majd parancsoljon rá, hogy bújjon ki belőle, ez-

után megkapja feleségnek ezt a leányt. Minden úgy történt, ahogy az ördög megszabta. Majd ezután az ördög egy másik királyleányt foglalt el, akiből a huszár szintén kiüzte őt. Ekkor az ördög megindult a huszár felé, hogy belebújjon, mire a huszár elkiáltotta magát, hogy „ördög, jön az asszony”. Az ördög pedig nagy ijedtében úgy elfutott, hogy a lába sem érte a földet.

Kriza János székely népmeséje igencsak jól szemlélteti a székely ember személyiségét, jellemét. Feltárul előttünk, hogy a székely kitartó, konok, akaratos de egyben csavaros eszű és indulatos ember. Az asszonynak az ördög segítségül hívása és vele való paktálása, kibabrálása is a székely észjárás, gondolkodást ábrázolja ki. Az ördögöt itt „segítőkészség” jellemzi, azonban tudjuk, hogy ez a valóságban nem így van. Az asszony az ördög segítőkészsége ellenére macacsul cselekszik, így az ördög nagy későre tud csak megszabadulni tőle. Azt is mondhatnánk, hogy az asszony ördögtől kapott ördögűző képességre tesz szert.

Kibabrálhatunk az ördöggel, hazudhatunk, lepaktálhatunk vele csak azért, hogy céljainkat elérjük, és földi életünkben mindenünk meglegyen, amit csak elterveztünk magunkban. Keresztyén emberként azonban tudjuk azt, hogy a földi dolgok csak ideigvalók - bármit, amit megszerzünk, értékét veszíti, előbb-utóbb enyészetté válik. Keresztyénként tudjuk, hogy nem az az érték, ami kézzelfogható, hanem sokkal inkább az, ami kézzelfoghatatlan. Ilyen kézzelfoghatatlan érték a szeretet, a béke, a megbocsátás és a hit. Nekünk keresztyénekként nem az ördöggel kell szövetséget kötnünk, hanem az élő Istennel. A élő Istennel kötött szövetség jegyeként pedig feladatunk és kötelességünk szeretettel lenni és viszonyulni embertársainkhoz. Isten nem feledkezik meg rólunk a nehéz időkben sem; ezért, amikor kilátástalan a helyzetünk, akkor is csak az egyedüli Istenre és segítségére hagyatkozhatunk.

A komfortzónán túl

Beszélgetés Varga Fanni közösségi titkárral - avagy pokoli, vagy pokolian jó az „online közösség”? - Bárdos-Blatt Boglárka interjúja

esélj kicsit a közösségi titkár tisztségről, amit betöltesz, és benne magadról.

A közösségi titkárság életem eddigi egyik legnagyobb kihívása. Egy olyan ruha, ami kicsit rám is nőtt és így ötöd évben meg kell próbálnom legombolni magamról. Olyan tulajdonságaimat teljesítette ki ez a pozíció, amik valószínűleg mindig is bennem voltak, de én magam sem tudtam rólok. Sosem gondoltam volna a HÖK előtt, hogy tudok vezetőként jelen lenni, sőt, egyáltalán kommunikálni vagy segítséget kérni másoktól. Mindez persze nem maradéktalan. Talán az a kulcsa az egész munkámnak, hogy zavar, ha nem felvállalható, amit kiadok a kezeim közül. Nagyon nehezen viselem a kritikát ezért nem szeretek felületet adni neki. Az sem árt, hogy a közösségi titkár munkája nagyon kézzelfogható és szembetűnő, míg a senior beszél, tárgyal, intézkedik, az irodai titkár rendszerez és rendben tart, a tanulmányit lehet kérdésekkel bombázni, addig amit én csinállok, az folyamatosan a hallgatók előtt van, ráadásul olyasmikről van szó, amit értenek.

A közösségi titkár a HÖK elnökségének tagja. A Hallgatói Önkormányzatba minden aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkező hallgató beletartozik. Mikor annyit mondunk, hogy kérdezd a HÖK-ösöket, akkor igazából egymást is kérdezhetnétek. A HÖK elnöksége hat főből áll. Két elnökből, a HÖK elnökből és a Felügyelő Bizottsági elnökből valamint a négy titkárból. Ezek egyike a közösségi titkár. Aki, szerintem, a legjobb munkakörrel rendelkezik. Nagyon szabad és nagyon kreatív az ő területe.

Alkalmakat szervezni és közösséget mozgatni

a választott szakmánkból adódóan mindannyian fogunk, ezért mindannyiunknak véleménye is van róla. Persze ez néha inkább átok, mint áldás. Azonban mégis nagyon vonzó ez a pozíció. Ötletei és igényei mindenkinek vannak. Nekem ez a tisztség az előző két ciklusomban sokszor mindent jelentett. Minden feladatom fölé helyeztem, mert a megfogható eredmények miatt minden másnál fontosabbnak tűnt. Ez a nagy lelkesedés talán mostanra, a harmadik ciklus végére megcsappant, inkább öreg rókába mentem át, nem a lelkes „hegyet is odébb teszem” ember vagyok. Élvezem ezt is, de úgy érzem, a teológiának és nekem is jól fog majd esni, mikor megfrissül ez a pozíció. Nem a közösség motorja vagyok, inkább az az ember, aki lehetőséget biztosít a közösség motorjainak, hogy megéljék ezt a szerepet. Alapvetően elég masszívan introvertált vagyok. Rengeteget kiszív belőlem, hogy emberekkel kell érintkezni, beszélni, amellet, hogy nagyon élvezem és szeretek kilépni a komfortzónámból, de én háttérmunkás vagyok, amolyan szürke eminenciás, aki élvez, hogy az ő kezében futnak össze a szálak, azt is, ha ezt elismerik, de a könnyed lazaság már nincs meg bennem, hogy ki is élvezzem. Amikor átvettem elsőben ezt a tisztséget, azt hittem, hogy bebetonozott hagyományokat bíztak rám, mint a hitmélyítő, a szakmai est és a bögrekör, ezek nem mind mennek vissza olyan régi időkre, mint hittem, én mégis úgy kezeltem őket, és talán emiatt kicsit kötötté vált a félév felépítése ilyen tekintetben. Azonban ezek is mindig az adott közösségi titkártól függenek, nagyon meghatározó, hogy milyen instrukciókkal kérsz fel valakit, mondjuk egy hitmélyítő est megtartására. Mennyire határolod be a szolgálatát. És persze vannak az olyan programok, amikről üvölt, hogy a magam kedvére csinálom őket és reménykedem, hogy közben azért egy piaci rést is kitöltenek, mint a képzőművészeti kiállítások. Szóval azt

mondanám, hogy két réteg épül egymásra. A megszokott hagyomány és a közösségi titkár személyes újítása. Ezek szerintem nagyon jól kiegészítik egymást.

-Milyen hatással volt a munkádra, hogy át-helyeződött egy másik, azaz online felületre a mozgástered?

Az az igazság, hogy nagyon makacs vagyok, és nehezen tudok lemondani a saját ötleteimről, még akkor is, ha látom, hogy a másé jobb. A félév programjait megtervezni mindig olyan, mintha kirakóznék és nagyon sokszor kegyelemnek éltem meg, amikor minden kijött szépen, mindennek meglett a helye a naptárban és összeálltak a dolgok. Ezt úgy érzem, már kézben tudtam tartani. Ha valaki lemondta a felkérésemet, volt A, B, C, de sűrűn D opció is. Közhely, de nagyon igaz, hogy az étel hangulat- és közösségteremtő. Tudtam, hogy mennyi idő kitakarítani és berendezni egy teret bármilyen alkalomra, hogy mi a forgatókönyv. Ez a tudás márciusban feleslegessé vált és egy egészen más tudásra lett volna szükség, amivel nem rendelkezem. Nem ismerem az online világot, nem tudom kihasználni a lehetőségeit, nem értem és kicsit el is zárkóztam tőle. Olyan változások jöttek, amiben a fejlődést egyáltalán nem látom. Sőt, inkább úgy érzem, hogy kapunk egy silány kivonatot az életünkéből, és erre mondjuk, hogy ugyanolyan jó, és most ebből kell mindent kihozni. Számomra nem ugyanolyan jó. Számomra ez szenvedés, kapálózás és fuldoklás. Ki vagyok szolgáltatva valami olyasmin, amit nem hogy kézben tartani nem tudok, de nem is értek. Fantasztikus párhuzam az Istennel való viszonyunkra egy prédikációba.

-Hozott-e pozitív változásokat egészében véve az online térbe költözés?

Nehéz elismerni, de vannak pozitívumai is. Olyan kihívások ezek, amikre nem volt válasszom, ezért nem mehetett minden a megszokott séma szerint, és úgy kellett gondolkodnom, hogy tudtam, a teológusok 99%-a jobban ért

ahhoz a felülethez, amivel én próbálok nekik lehetőségeket biztosítani. Olyan ötleteket kellett megvalósítani, ami nagyon kívül esik az izlésvilágomból. A kihívások pedig nagyon jók, nem hagyják az embert leülni, érzed, hogy élsz, hogy ha keresed, akkor lesz megoldás. Nagyon kiszolgáltatottá is tesz, hogy kénytelen voltam segítséget kérni. Ebben nem vagyok túl jó, pedig elengedhetetlennek gondolom a csapatmunkához, és ahhoz is, hogy egy közösségi program tényleg a közösségről szóljon. Anynyira jó volt a HTK-nap ebből a szempontból: megélni azt, hogy tényleg együtt dolgozunk, hogy láthatom azt, hogy nem én csinálom, de működik. Nagyon sok alázatot kell tanulnom, és ez tanított. Mindemellett nagyon mérges tudok lenni a helyzetre és bosszant, ha valaki azt gondolja, hogy ez kielégítő, és inkább választja az életünk silány lenyomatát, mint a küzdelmes és komfortzónából kimozdító valódi közösséget.

-A szavaid arról árulkodnak, hogy az online felület használata olykor szenvedést okoz számodra. Valóban így van?

Elképesztő félelem van bennem, hogy mostantól ez lesz a sztenderd. Hogy igazából ez csak egy olyan változás, mint a reformáció, vagy az orvostudomány fejlődése és én az inkvizíció vagyok, aki gátolni akarja a fejlődést, és azt nem egy jogos válasznak tartja a kialakult helyzetre, hanem az ördög munkájának. Ez a szememben sosem lesz jó. Praktikus Zoomon HÖK ülést tartani. Olyanok is részt tudnak venni a Youtube által közvetített hitmélyítőn, akik nem tudtak volna bemenni a Csupaki utcába, nyuszis mamuszban is vizsgálhatunk. De majd egy kamerába fogjuk elmondani a prédikációinkat? Kis ablakoknak a monitoron tartunk ifit? Messenger videóhívásban borozgatunk együtt? Egyedül vagy a szobádban és izol. Félreértés ne essék, használom a technikát, olyasmiket tanultam meg, amit sosem gondoltam volna magamról. Youtube csatornát csinálni, online szerkeszthető Excel táblázatot feltölteni, Google Forms-os kérdőívet kiküldeni. Lehet, hogy ez

viccesen hangzik, és másnak gyerekjáték, nekem ez olyan mintha idegen nyelvet tanulnék. Nagyon rossz vagyok az idegen nyelvekben, bármelyik nyelvtanárunk megmondhatja. Teljes kétségbeesés és düh fog el, mert rendszeresen befagy a gépem, ezért nem tudok időben megjelenni az órákon, megbeszéléseken. Erre számos példa volt a félévben. Nagyon megerősítő azonban, hogy tudunk örülni egymásnak így is, online is. Hogy kaphatunk egymásból egy fotó vagy mém versenyen, hogy jól tudjuk magunkat érezni egy zoomos HTK-napon is, és szívesen csinálunk egymásnak Youtubevideókat. Elképesztő módon működik Isten kegyelme, hogy mindezen hiányosságaim, negatív hozzáállásom ellenére ki tud pótolni. Hogy nem a félelmeimet igazolja, hanem engedi, hogy dicsőségére munkálkodjunk.

Egyedül otthon

Istennel vagy Isten nélkül? - Zoltán Bettina bátorítása

endszer leáll” - szokta mondani egyik, szívmemnek kedves teológustársunk. Talán ezzel a két szóval tudnám leginkább jellemezni a 2020-as esztendőt. Az egész világ a feje tetejére állt, és a kényelmes, megszokott életünknek márciusra

már nyoma sem volt.

Pedig emlékszem, milyen nagy volt az öröm az év elején. A több mint egy évnnyi diaszpóra-lét után végre újra egy épületben lakhattunk. Csordultig volt a szívünk hálával, amikor februárban már mind az Óbudai Diákhotelbe költözhattunk be. Annyira nagy szüksége lett volna ennek a közösségnek arra, hogy egy picit újra (vagy éppen életében először) megtapasztalja azt a bizonyos Ráday-féle közösségi élményt. Tele voltunk tervekkel, elképzelésekkel, és bíztunk benne, hogy ebben a félévben végre minden zökkenőmentesen fog menni. Aztán mindannyiunk élete egyik napról a másikra hirtelen teljesen megváltozott. Hiszen márciusban jött a hirtelen kiköltözés, az online oktatás és az elkészítés - kitől hosszabb, kitől rövidebb időre.

Szépen-lassan rá kellett jönnünk, hogy akár mennyire is igyekszünk kapcsolatot tartani egymással, a Messenger-hívásoknak vége szakad, a Zoom-szobákból szépen-lassan kilép mindenki, a Teams-konferenciák is lezárulnak, és marad a csend. Pokoli érzés a szembesülés, hogy igazából végig egy képernyőnek beszéltünk, hogy akár mennyire vágyunk rá, nincs a másik ember fizikai közelségben. Nem tudunk átkopogni a másik szobába, amikor egy ölelésre van szükségünk, nem vacsorázhatunk együtt jókedvűen a konyhában, nincs éneklés, nincs közös filmnézés, nincs imaközösség, legfeljebb virtuális. A

folyosóról szüntelen beszűrődő nevetés és beszéd helyett most csak az otthoni monoton zaj hallatszik.

Bizony embert próbáló időket kell átelnünk. Elszakítva barátoktól, családtól. Hívó emberként olykor hálát adunk Istennek, olykor megrémít minket az, ami zajlik a világban. Néha elcsüggedünk hiányosságainkon, amik így a karantén alatt még inkább a felszínre jöhetnek.

De egyvalamiben biztosak lehetünk: a valódi poklot, az Istentől való elhagyottság fájdalmát soha nem kell átelnünk. Hogy történjen bármi ebben a világban - a karunkon vagy éppen a saját életünkben - Isten ott van velünk a nehézségekben.

Amikor legközelebb lecsukod a laptopodat vagy leteszed a telefonodat, jusson eszedbe, hogy nem vagy egyedül. Jézus Krisztus ott van veled abban a szobában. Várja, hogy megszólítsd. Ő közösségben szeretne lenni veled. Gyógyítani szeretné azokat a sebeket az életedben, amikkel eddig nem volt idő foglalkozni. Isten csodája, hogy amikor fizikailag falak közé vagyunk zárva, az imádság által számtalan lelki fal rombolódhat le közöttünk. Egymástól elzárva, de Krisztusban mégis egybeforrva válhat ez a karantén nemcsak Hittudományi Karunk, hanem egész egyházunk javára.

Zárásként hadd osszam meg veletek Jeremiás próféta szavait, amelyek nagyon sok bátorítást adtak nekem közösségünk életére nézve: *”Én majd bekötözöm és orvoslom sebeit, meggyógyítom őket, és megmutatom nekik, milyen kincs az igazi béke. Jóra fordítom Júda és Izráel sorsát, újjáépítem őket, hogy olyanok legyenek, mint régen. Adjatok hálát a Seregek Urának, mert jó az Úr, mert örökké tart szeretete! Hálaadó énekkel jönnék az Úr házába, mert jóra fordítom az ország sorsát, és olyan lesz, amilyen régen volt – ezt mondja az Úr”* (Jeremiás 33:6-7;11)

Elolvastad a Tékát? Ez nagyszerű!

Akkor nem okozhat gondot, hogy megtaláld a neked elrejtett 11+1 szót, ami a cikkekhez kapcsolódik. Játékra fel, Téka-olvasók! (Vigyázat, a játék a nyugalom megzavarására alkalmas!)

N	F	J	S	T	A	V	U	L	K	Y	E	F	B	M	I	P	O	L	U	J	N	A	R	T	Z	H	U	K	S
U	C	I	R	K	I	P	R	E	T	E	Z	É	T	H	J	I	U	N	A	L	R	E	T	T	E	R	K	E	I
J	T	I	E	R	D	E	L	L	K	Ö	V	Ü	N	L	E	R	D	A	K	O	Z	N	A	X	I	R	E	F	E
B	E	L	K	E	R	W	H	F	D	S	Ö	N	T	E	R	L	E	L	E	G	T	R	G	Ö	L	L	R	Í	D
E	É	R	T	L	Z	I	K	R	O	Á	L	N	O	T	R	D	E	Á	M	T	R	E	Q	É	K	T	A	X	A
W	E	L	U	X	U	S	B	Á	R	K	A	T	R	E	J	M	E	S	T	E	Z	T	E	N	R	U	I	J	K
A	D	E	H	I	É	S	E	J	A	R	K	I	U	T	R	O	S	Z	Á	L	U	K	R	T	R	J	Z	U	J
D	E	P	U	R	C	Ó	G	H	J	O	T	R	A	Y	L	K	K	Á	L	M	A	S	K	I	K	L	U	J	L
U	Q	A	R	T	V	A	K	G	U	R	L	U	J	T	Ü	R	Ö	L	K	É	D	R	I	F	A	T	R	E	T
M	A	K	R	E	W	Y	É	R	Z	Ű	L	Ö	R	T	D	E	H	L	Ú	J	G	O	T	R	R	E	C	S	E
L	E	T	E	G	C	S	Ö	V	T	W	D	H	J	É	Á	L	K	Á	G	T	A	K	R	E	A	Z	T	Ü	A
Á	F	Á	Q	S	É	K	Ö	L	K	T	É	K	A	Q	K	Á	C	S	D	A	T	R	A	H	K	I	E	R	F
H	Ö	L	T	E	G	B	R	E	A	T	R	L	K	Á	F	G	T	A	W	Ö	Z	Ű	H	J	T	L	Z	T	L
D	L	Á	G	F	R	T	K	L	Á	D	S	R	A	R	P	M	N	W	Q	Y	T	R	C	I	E	Í	F	S	U
I	Z	S	R	T	E	Z	K	I	O	F	D	S	Z	A	V	A	J	Á	R	Á	S	K	É	C	R	I	K	K	Z
P	E	F	C	S	Z	R	F	S	A	D	U	Z	L	K	J	G	F	V	S	T	W	B	I	J	G	L	E	G	T
S	Z	E	F	C	S	T	Ú	C	W	Y	B	A	D	S	A	T	R	E	D	K	E	T	K	J	Y	H	G	Ó	R
Ű	M	N	Z	O	G	H	I	J	T	R	A	W	S	T	Ú	É	Á	R	T	O	J	N	Z	E	I	R	G	Z	Ő
S	E	F	S	U	T	R	W	X	R	B	T	É	Í	Y	R	L	K	T	W	P	G	U	K	L	L	Ű	J	K	A
G	A	S	T	E	R	T	E	X	I	A	N	T	R	É	K	L	O	P	S	O	N	G	O	K	K	U	L	T	K
R	F	E	R	F	U	Z	T	R	X	Y	I	S	T	R	W	E	I	G	R	G	É	Á	H	T	O	M	N	I	Ű
Ő	M	U	N	T	R	I	A	Ú	V	W	X	N	Z	S	I	A	T	R	Ő	N	T	I	S	Z	S	E	G	T	P
F	T	R	E	D	T	R	É	L	K	V	É	K	D	R	T	B	N	M	Y	I	C	V	Q	P	S	Z	U	Z	H
M	L	É	Z	T	R	A	D	S	L	K	É	W	C	Í	V	G	H	K	L	M	R	T	U	Q	Á	T	N	I	G
L	U	H	J	O	P	R	A	W	T	G	Ö	R	G	E	T	Z	I	K	J	N	M	T	K	I	G	R	U	V	E
Á	H	J	U	R	F	Y	É	N	Í	R	V	C	Y	T	É	Á	Q	S	J	H	L	M	L	Z	T	P	O	T	R
G	E	R	T	R	E	S	Z	T	E	C	S	Z	O	R	Ű	W	S	E	D	S	U	T	Z	Ü	R	Z	M	J	Á
I	L	L	U	T	R	K	L	R	W	Q	C	S	H	B	S	Z	U	R	H	J	A	R	T	R	A	K	L	Ű	T
L	E	A	F	T	E	H	K	O	T	R	Ö	L	K	É	Ű	T	Y	R	E	D	Z	S	E	R	É	Á	S	T	C
F	Ú	P	O	K	L	O	S	S	Á	G	Z	I	K	T	T	E	R	I	S	E	K	L	J	L	Y	E	R	Í	V